

Թիւն հասցնելու մասին: Եթէ ոչ յետոյ ապարդիւն կը լինէր հոգալ դ պրոցն երի գոյութեան մասին:

Վերջացնում ենք մեր խօսքը, առաջարկելով որ միացած ընկերութիւնների առաջին գործը լինէր օգնել իրանց սովատանջ եղբայրներին Թէ իրանց ձեռքում ունեցած դրամներով, և Թէ հաւաքելով այդ նպատակի համար նոր նուիրատուութիւններ:

Թէ «Արարատեան» յարգելի ընկերութիւնը և Թէ մանաւանդ նոր կազմված գործը և միացած ընկերութիւնը այնքան հեղինակութիւն են ստացել արդէն ամբողջ աշխարհի հայերի աչքում, որ մեր կարծիքով ամենանպատակալարմար բան կը լինէր նոյն իսկ այդ ընկերութիւններին ուղարկել յօգուտ սովատանջների հաւաքվող նուէրները:

Մենք հաւատացած ենք որ ոչ որ այնքան լաւ չէ կարող կարգադրել յօգուտ սովատանջների ուղարկվող դրամները, որքան Վ. Պոլսի մեր երեք յարգելի ընկերութիւնները, մանաւանդ որ այժմ նրանք միացել են մի կենտրոնական մարմին մէջ:

Մենք մեր կողմից ուրախութեամբ յանձն կառնենք հասցնել բոլոր նուէրները յօգուտ Հայաստանի սովատանջների՝ առ ժամանակ «Արարատեան» ընկերութեան վարչութեանը, իսկ յետոյ, երբ միացած նոր ընկերութիւնը իր պաշտօնական անունը կը ստանայ, կը հասցնենք այդ նուիրատուութիւնները նոր ընկերութեանը:

Թող մեր յարգելի ընկերութիւնները մտածեն այն բնական օրէնքի վրա, որ երբ մարդը հաց է խնդրում, երբ նա սոված է,

ժեշտ համարեցինք յայտնելու ոչ իբրև նորութիւն, այլ միայն այն նպատակով, որ ընկերացողը նոցա չը մոռանայ, երբ խօսքը աշխարհի լեզուի մասին է: Բայց մի և նոյն ժամանակ այդ ընդհանուր հայեացքից բխում են հետևանքներ, որոնք սերտ կապ ունեն մեզ այժմ հետաքրքրող հարցի հետ: Դատելով զարմանում են և նոցա մինչև անգամ չի գտնուի, որ մեր գրական լեզուն չէ ընդունում բազմաթիւ բառերի և կամ սոցա վերջապետութիւնների մի տեսակը: Ինչ օտարոտի պահանջ մտնւոյ... Բառերի և կամ սոցա տեսակ-տեսակ վերջապետութիւնների մի կերպը ընդունելը հնչոտ բան չէ. սորա համար պահանջվում է ոչ թէ մի անձի կամ մի գրողի կամ, այլ ամբողջ հասարակութեան ընտրողութիւնը. ընտրողութիւն, որը աչքով տեսնել անկարելի է. նա յայտնվում է գործականապէս կրթված հասարակութեան մէջ: Մի երկու օրինակներ այս միտքը աւելի կը պարզենք բոլոր փիլիսոփայութիւնները, նրանք—նրա, որը սոցանից պիտի որպէս ուղիղ ընդունել: Այս բոլորից այդ երկու ձևերն էլ ընդունված են թէ հասարակ խօսակցութեան և թէ գրութեան մէջ: Բայց այդ տարանջման վերջ կը գնի միայն ժամանակը և այդ պայման: Գրական լեզուի դեռ կատարելա մակարդիւն ժամանակ ոչ թէ երկու, այլ երեք, չորս, հինգ, վեց և աւելի վերջապետութիւններ կարող են պատահել, ինչպէս՝ նրանք, նրա, էնոնք, մինչև անգամ էնոնք: Այստեղ իշխում է գաւառականութիւնը իր լեզուաւար խառնիճաղանձ ձևերով: Այդ չորս, գուցէ և հինգ-վեց այլ ձևերը միջում են իրար հետ. բայց թէպէտ և այդ բոլորն էլ ազգային են, այնու ամենայնիւ ազգի ընտրելագոյն ճաշակը չնորոգում է միայն երկուսին գերազանցութեան մրցանակը: Կըռուի զայտուած մեծում են միայն երկուսը իրար դէմ յանդիման՝ նրանք և նոցա, ինչ պատահեց առաջինների հետ, նոյնը կը լինի և այս երկուսի հետ: Մենք այժմ այն չըբանում ենք, երբ արդէն կարելի է բաւականի պարզ նշմարել, որ գրական լեզուի մէջ ընդունւած կը յաղթեն ընդունւած, չարկաւոր է արդեօք իշխել, որ այս հանգամանքների մէջ մի օրէնք է իշխում, որը բնական և փիլիսոփայական գիտութիւնների մէջ արդէն վարդաց գործադրութիւն է գտել: Գարվիթի գիտական ընտրողութեան օրէնքը այստեղ անհերքելի է: Նոյն օրէնքը համեմատ մեր լեզուով անյայտանում են և ծնվում ամբողջ բառեր, Մի ժամանակ կարելի էր կարգաւ. սակի տուն չը մտած, ըսելուց...: Եւ յետոյ պարուն Վիլհան եղբայրացիք իրան մի աւելի գեղեցիկ բառ՝ դեռ. այնպէս որ կարելի էր գրել, ինչպէս այժմ ևս շատ տեղերում խօսում են, սակի դեռ, չը մտած...: Իսկ այժմ ոչ ոք այ-

երբ նա կանգնած է երես առ երես սովից մեռնելու ահաւելի և անողորմ անհրաժեշտութեան առջև,—նա ընդունակ չէ մտածել որ և է ուսման մասին:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Յունվարի 26-ին

Յայտնի է, որ անցեալ 1879 թվականի երաշտութիւնը, մկների, մօրխների առատութիւնը մեծ հարուած տուեցին Անդրկովկասի մեծ մասին: Այդ հարուածը ամենասարսափելի կերպով զգացվում է այժմ, ձմեռը Բագուի, Գանձակի, մասամբ Թիֆլիսի և Երևանի նահանգներում: Առաւելապէս Երևանի նահանգի ժողովուրդը սարսափած ցորենի այդ ամենազխտաւոր կենսական պիտոյի պակասութեանց, չը գիտէ, թէ ինչ անէ, ինչպէս ապագայում իր գոյութիւնը պահպանէ: Եւ այժմ Երևանի քաղաքային վարչութեան, Գումայի ուղարկութիւնը ամբողջապէս դրավում է հացի խնդրով: Վերջին օրերս, այս տան օրվայ մէջ, երեք, չորս անգամ թէ արտակարգ և թէ օրինաւոր նիստ է լինում: Վերջին նիստը, չարտակալութիւն լինելով առաջինների, ունեցաւ այն եզրակացութիւնը, որ անպատճառ 12 հացագործների խանութներ բացվեն, որոնցից ամեն միւր պէտք է ստանայ քաղաքային վարչութիւնից 2—3 մասը այն ալրի կամ ցորենի, որ բաւական լինի մի օրվայ թխելու համար. իսկ 1/3 մասը օրական թխելու հացի իրանք խանութայանները աւելացնելով, պարտաւորվեն հաց բաժանել ժողովրդին: Տասնեակու հացագործների խանութներից երկուսը առանձնապէս նշանակված են ամենազաւթաւ ընտանիքների համար, որոնք առանձին տոմսակներով կը դիմեն այդ երկու խանութները և կը պահանջեն իրանց օրական պարէնը ոչ այն նիւթով (ТАБЕЦА) որ գնելու է միւս հարուստ, կամ աւելի լաւ է ասել, կարողութիւն ունեցող գասակարգը: Աղքատների համար նիւթ ինքեցած է մինչև չորս կոպէկ ֆունտը, իսկ հարուստների համար բարձրացրած է մինչև 6 կոպէկ ֆունտը: Այդ վերջին դիմ բարձրացնելու պատճառը այն էր, որ հացագործները հաւատացնում էին, թէ այդպիսով նրանք խոստանում են, որ այնուհետեւ անկարգութիւն չի լինի հաց բաժանելու միջոցին: Բայց հարցը նորանումն է թէ արդեօք երկար ժամանակ կարող է քաղաքային վարչութիւնը ցորեն կամ ալրի բաժանել հացագործներին: Եթէ նա երկար չէ կարող, գոնէ ամեն ճիշդ, աշխատանք գործ է դնում ցորեն ձեռք բերելու: Առ այժմ քաղաքային վարչութիւնը ստացած ունի էլմիւսնից 100 խալվար. դնած է մասնաւոր մարդիկներից գործակա 50 խալվար: «КАВКАЗСԻ» լրագիրը վերջին համարում հարցրեց, որ փոխարքայի հրամանով չուտով ճանապարհ է զգացում մի 10,000 պուղ ցորեն. բացի սորանից մարգարիական

զգացումները դրել է Ն. Կրին Բարձրութեանը յանձնել 39,000 մանէթ: Երևանի փոխ-նահանգապետին, որ նա տնօրինի այդ փողերը այնպէս, ինչպէս ինքը արժան կը համարի:

Առ այժմ այսպէս է Երևանի ժողովրդի դրութիւնը, իսկ յետոյ ինչպէս կը լինի չը գիտենք:

Յովհաննէս—Հէթում

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱՄԱԳԻՐԻՆ

Ախալցխա, 30 յունվարի

Ամսոյ 27-ին մի հարսանեաց հանդէսի ժամանակ (ուսուցիչ պ. Ա. Սարալարեանի տան մէջ) խօսակցութեան նիւթ դառնալով իմ և ձեր լրագրի մշտական աշխատակից մեծ. Գր. Նիկողոսեանի մէջ տեղւոյղ հրատարակվող հայ լրագրութիւնը, ծագեցաւ մեր մէջ միտք նրանց գոյութիւնը պահպանելու փոքրիկ պատճառ դառնալու նպատակաւ: Ժամանակի ձգել լրագրութեան այն մեծածախը դանձանակի մէջ, յուսալով որ մեծապատիւ խմբագիրների կողմից ընդունելութիւն կը գտնի, ինչպէս այդ կնոյ մի լուսնայն Բղացած միտքը կայանում էր հետեւեալ կէտի վրա. կազմել 30 կամ 40 անձանց մի ցուցակ, որոնք յօժարակամ լինեն նուիրել ամսական տասնական կամ քսանական կոպէկ յօգուտ Թիֆլիսի հայ լրագիրների և այդ գոյացած գումարով խնդրել խմբագիրներից ուղարկել իրանց հրատարակած կազմիների համարներից այնպիսի քաղաքներ և գիւղեր, ուսումնարաններ կամ այն անձանց, որոնց իրանք արժան կը դատեն: Այս գործին սկիզբն տալու համար պ. Բ. Կեղաւանեցը առաջարկեց հանդիսականներին մասնաւոր ժամանակութիւն առնել այնտեղ և եթ, որից զոյանալով 14 ռ., յանձնվեցաւ ինձ հասցնել այդ գումարը ձեր յարգութեան, որպէս զի այդ գումարով «Մշակի» համարներից մի օրինակ ձեր ընտրութեամբ ուղարկվի լրագրի կարօտ տեղեր կամ ուղարկել տեղիս Երիտաւրեան օրիորդների ուսումնարանին, որովհետեւ այն ուսումնարանը ունի 6 հատ օրիորդ վարժուհիներ, որոնք գրեթէ զուրկ են լրագիրների ընթերցանութիւնից: Ուստի ահա այդ գումարից տասն ռուբլին ուղարկում եմ ձեզ յիշեալ նպատակաւ, թողնելով չորս ռուբլին առ այժմ ինձ մօտ մինչև որ այդ գումարի վրա բարդուի այնքան դրամ, որ կազմվի տարեկան մի բաժանորդագին ևս:

Արքայաւոր քահանայ Ղազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՆԻՐ

Մօտաւորապէս երկու տարվայ ընթացքում, այն է մայիս ամսից 1878 թվի մինչև այսօր ուղարկեցինք Վ. Պոլսի «Արարատեան» ընկերութեանը 10,000 ռուբլ: Անցեալ 1879 թվի վերջերում այդ ամբողջ գումարը ուղարկելուց յետոյ մնում էր արարատեան մէջ մնացորդ 916 ռ. 57 կօպ.: Դրանքից յետոյ հաւաքվեցաւ դարձեալ 2912 ռ. 7 կօպ., իսկ յիշեալ 916 ռ. 57 կօպ. գումարի հետ, անում է 3828 ռ. 64 կօպ.: Այս գումարից

երկէ ուղարկեցինք «Արարատեան» ընկերութեան վարչութեանը 3000 ռ., մնում է խմբագրութեան մէջ 828 ռ. 64 կ., որից 53 ռ. հանելով, որ եղաւ ընկերութեան «Տեղեկագիրը» մաքսատանից ստանալու և փոստով ամեն տեղ ուղարկելու ծախս, մնում է, ուրեմն, խմբագրութեան մէջ 775 ռ. 64 կօպ.: Ուրեմն մօտաւորապէս երկու տարվայ ընթացքում ուղարկեցինք «Արարատեան» ընկերութեանը «Մշակի» միջնորդութեամբ 13,000 ռուբլ գումարը:

Կիրակի, փետրվարի 10-ին, պ. Սլամանյանի կրկին կօնցէրտ է տալիս Աթրոնու թատրոնում:

Կ. Պօլսից մեզ հաղորդված տեղեկութիւններից երևում է որ այնտեղի ազգային երեք ընկերութիւնները արդէն միացել են: Այժմ երեք միացած ընկերութիւնների ընդհանուր ժողովը պէտք է կազմվի և այդ ընդհանուր ժողովի մէջ պէտք է վճռվի միացած ընկերութեան անունը:

Վաղը, հինգշաբթի օր, փետրվարի 7-ին, լինելու է Աթրոնու թատրոնում ռուսաց սիրողների ներկայացումն յօգուտ պ. Գօրսկու: Կը խաղան Կրիովի «Съ Мировому» երեք գործողութեամբ կօմէդիա և մի վոլըվլի: Անտարակտիկան կապ պ. Վէտօշկովի օրկէստը: Ներկայացման սկիզբը 8 ժամին:

Երեւանի մեզ գրում են յունվարի 31-ից «Հայը այս օրերս մի փոքր առատացաւ: Ա. Է. միանջից բերած ցորենը բաւական նպաստեց դրան: Երեւ մի թուրք (ТАТАРИНЪ) հացթուխի խանութում պոլիցիան գտաւ որ հացի խմորի հետ խառնված էին բրինձի մանրուկ և սղոցած փայտի թխիք: Գննութիւնը նշանակված է, նշանաւոր է որ այդ թուրք պարոնը մեր Գումայի մեծ մեծ խօսող ձայնաւորներից մէկն է:»

Ընթերցողների ուղարկութիւնը դարձնելով ներկայ համարի մէջ տպված Արքայաւոր քահանայ Ղազարեանի ԱՅԼԱՅԻՍԱՅԻՆ նամակի վրա, հարկաւոր ենք համարում յայտնել, որ ուղարկված 10 ռ. փոխարէն «Մշակ» կուղարկեցինք Ախալցխայի Նիխարեան օրիորդաց ուսումնարանին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐԿԻԱ

Հէնրի Լէյարդ վերջին օրերս խոյնի ազատութեան համար պատերազմ էր հրատարակել պայտաի դէմ: Զախտամարտը վերջացաւ մի վիրաւորվածով և մի սպանվածով: Ինչպէս տեսնում էք, կորուստը շատ մեծ չէ: Եւ նայելով որ կորուստն այնքան մեծ չէ, բայց նա շատ զգալի է, որովհետեւ վիրաւորվածն է նոյն իսկ ինքն—Լէյարդը, իսկ զոյ պանվածն է նրա օրգանը—«Commercial Advertiser»

Րից յետ վերջապէս համոզվեն իրանց դատարիստութեան և ցնդամտութեան մէջ:

Բայց հետեողաբար մտածելով, մենք դեռ ուրիշ հրէշային երևոյթների կը հանդիպենք. մի գրողի լեզուն «Մշակի» դիցուք թէ հաստատաբար քերականական կանոններին չէ համաձայնվում, բայց որը «Մշակի» միւս ձգտումներին հաւանում է, չը պիտի մասնակցէ այդ լրագրին, դա կը նշանակէ զոնկ գաղափար ոճին...:

Թող չը կարծէ ընթերցողը, թէ մենք ամենին կիշա չենք դնում առանձին գրողների ազդեցութեան վրա, քաւ լիցի. այդ ազդեցութիւնը կայ գորան հերքել անկարելի է: Բայց նրան մեծ նշանակութիւն տալ—նմանապէս անկարելի է: Նա ունէ իր չափը և սահմանը և ըստ մեծի մասին ժամանակաւոր է և ոչ տեղադրական: Ոչ այս և ոչ այն ձգտումներից, ինչ լեզուի կը վերաբերի, մենք մեծ վտանգներ չենք սպասում, բայց դրոյն անպէս չէ աստուած, թէ նոցա ուղարկութեան անարգանք: Ուրեմն մի քանի խորհրդածութիւններ այդ առիթով գուցէ անտեղի չը լինեն. մենք կը սահմանափակվենք ի հարկէ չօչափելով նոցա նից մի քանիսը, որոնք մեզ այժմ հետաքրքրող հարցերին աւելի մօտ են կանգնած:

(Կը չարունակվի)

